

גבורה

מקובל לחשוב שהגבורה שייכת לאנשים חזקים ואמיצים, והיא מתגלה בדרך-כלל בזמן מלחמה.

מרד החשמונאים פרץ לאחר מאות שנים של שלטון זר בארץ ישראל. החשמונאים היו כהנים שלא היה להם שום רקע צבאי, מלחמתי. לעמתם, הצבא היווני היה צבא אדיר, מאומן היטב, שנצח במלחמות רבות.

למרות הכל נתגלו בעם ישראל כוחות של גבורה עצומה להעיז ולהלחם "מעטים מול רבים", וגם כוחות של חכמה בדרך הלחימה.

מהכהנים בני חשמונאי למדנו לדורות, שהגבורה האמיתית היא **גבורתה של התורה**, שהיא זו שחיזקה את לבם את החשמונאים, ובזכות זה נצחו את היוונים, גרשו אותם מארץ ישראל, וטיהרו את בית-המקדש.

איזהו גיבור?

1. משנה מסכת אבות פרק ד' משנה א':

בן זומא אומר, איזהו חכם?
הלומד מכל אדם, שנאמר: "מכל מלמדי השכלתי..."
איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר:
"טוב ארך אפים מגבור, ומשל ברוחו מליכד עיר".

2. פירוש הרב קהתי

- (1) איזהו גיבור? שראוי שיתהלל (= שישתבח ויתגאה) בגבורתו?
- (2) הכובש את יצרו – שאינו נכנע לתאוותיו והוא שולט ברוחו (= יודע להתגבר ולשלוט על רצונותיו)
- (3) שנאמר "טוב ארך אפים מגיבור" – **המאריך אפו** (= הסולח ומוותר) ואינו ממחר לנקום נקמתו, **טוב הוא וחשוב מגיבור מלחמה**.
- (4) **ומשל ברוחו מליכד עיר** – מי שיודע לשלוט ברוחו ולעצור את כעסו, ערכו גדול יותר מגיבור הכובש עיר.

שאלות סיכום

- (1) מה תשובת המשנה לשאלה "איזהו גיבור"?

2) כיצד הסביר הרב קהתי את תשובת המשנה?

3) הסבר בלשונך את המילים "מושל ברוחו".

גבורה יום-יומית

3. שולחן ערוך אורח חיים סימן א' סעיף א':

"יתגבר כארי לעמד (להתעורר) בבוקר לעבודת בוראו (לתפילה), שיהא הוא מעורר השחר".

4. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח-חיים סימן א' סעיף א':

יתגבר כארי. כי לכך נברא האדם כמו שאמר הכתוב: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וגו'. ואף אם ישיאנו יצרו¹ בחורף לומר 'איך תעמוד² בבוקר כי הקור גדול', או ישיאנו בקיץ לומר 'איך תעמוד ממיטתך ועדיין לא שבעת משנתך', יתגבר עליו ואל ישמע לו, ויחשוב בנפשו³ אילו היה נצרך לעמוד לפני מלך בשר ודם, כמה היה זהיר וזריז לעמוד בהשכמה להכין עצמו לעבודתו, כל-שכן לפני מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא".

ביאורים:

ישיאנו יצרו - היצר הרע
ינסה לשכנע אותו
תעמוד - תתעורר

ויחשוב בנפשו -
ויחשוב בליבו, ידמיין
לעצמו

5. ברכות השחר

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אוזר ישראל בגבורה

גבורה בלימוד התורה ובקיום
המצוות

גבורה רבה נדרשת בלימוד התורה. ללמוד בריכוז, במשך שעות רבות, ולהתאמץ להבין את דברי התורה דורשים מהאדם גבורה גדולה. גם בקיום המצוות אנו נדרשים לעיתים להתגבר.

6. גמרא מסכת שבת דף פג' עמ' ב:

"אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל".

נביא מספר דוגמאות לגבורה ולמאמצים בלימוד התורה ובקיום המצוות.

תרגום הארמית:

היה צדוקי אחד שראה את רבא כאשר למד סוגיא בעיון, והיו אצבעות ידיו מתחת לרגליו, ומרוב שהיה מרוכז בלימוד, מעך אותן ברגליו ולא שם לב עד שיצא מהן דם. אמר לו (הצדוקי) עם פזיז! שהקדמתם את פיכם לאוזניכם, נשאתם עדיין פזיזים כפי שהייתם (בהר סיני), בתחילה הייתם צריכים לשמוע מהן מצוות התורה, אם תוכלו לקיים אותה, תקבלו עליכם, ואם לא לא תקבלו. אמר לו (רבא): אנחנו שהאמנו בקב"ה בשלימות כתוב עלינו את 'הפסוק: 'תומת ישרים תנחם

7. גמרא מסכת שבת דף פח' עמ' ב':

"ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו וקא מבוען אצבעתיה דמא, אמר ליה: עמא פזיזא! דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אפתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו ואי לא, לא קבליתו, אמר ליה: אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן: 'תומת ישרים תנחם'..."

8. רש"י במקום

אצבעתא דידיה. אצבעות ידיו.

וקא מייץ בהו. היה ממעכן ברגליו ואינו מבין מתוך טירדא. עמא פזיזא. נמהר. דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. קודם ששמעתם אותה (את התורה) היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם לקיימה. דסגינן בשלימותא. התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

שאלות סיכום

(1) מה קרה לרבא בעת שלמד בריכוז גדול?

(2) האם רבא עשה מעשה זה בכוונה?

9. מתוך הספר 'אני מאמין':

בין הרבנים שנתכנסו בקובנא, בלטה אישיותו של הגאון **הרב אלחנן וסרמן** הי"ד, במידותיו הנעלות, מעשיו והנהגתו.

ביא' בתמוז שנת תש"א ישב (הרב אלחנן) בחברת רבנים וראשי ישיבות, ועסק בלימוד תורה, כשלפתע נפרץ שער הבית ואויבים ליטאיים פרצו לחדר. אותה שעה עסק רבי אלחנן במתן השיעור היומי, וכל המשתתפים היו שקועים בביאור הסוגיא שדנה בדיני טומאה וטהרה... ברגע הראשון לא שמו לב הנוכחים בחדר, למתפרצים.

כאשר ראו הרוצחים, שאין שמים לב לצרחותיהם, ירו באקדחיהם, והיושבים בחדר נרעדו וקמו ממקומותיהם.

הרוצחים פרצו בצחוק מרושע, ואחד מהם הכריז: "רציתם לארגן מרד, כדי לעלות לארץ ישראל, אבל תפסנו אתכם, לא תמלטו מידינו!"
נתנה פקודה: "להסתדר בשורה! לבוא עמנו!"

הרבנים וגדולי התורה הבינו את משמעות הפקודה, כעת יוציאו את כולם להורג... הם נצבו בשורה... ובתוך ההכנות ל"מצעד", פנה **רבי אלחנן** לנאסרים, ובקולו השקט והרגוע אמר: "כנראה שבשמים רואים בנו צדיקים, שהרי רוצים שנכפר בגופינו על כלל ישראל. עלינו לעשות תשובה כעת, מיד במקום, כי הזמן קצר. עלינו לזכור, שבאמת נהיה מקדשי ה'. **נלך בראש זקוף**, ולא תעלה חלילה מחשבה פסולה שהיא בבחינת פיגול, הפוסל את הקרבן. אנו מקיימים כעת את המצווה הגדולה ביותר: **קידוש השם**."

והוסיף **רבי אלחנן** ואמר: **האש שתבער בעצמותינו היא האש, אשר תקים מחדש את העם היהודי**."

וכך צעדו בגאווה ובהדרת כבוד, שלושה-עשר מגדולי ישראל, שהוצאו להורג באותו יום.

אבות דרבי נתן פרק כג

אִיזְהוּ גִיבּוֹר שְׁבִיבוֹרִים
"מִי נְשַׁעוּשָׁה שׁוֹנְאוֹ אוֹהֶבּוֹ".

גבורה בימי המכבים

ביאורים:

בני ישראל נזהרו,

והתגברו שלא

לאכול דברים

טמאים למרות

גזירות היוונים.

היו יהודים ושבויים.

10. גבורה בקיום המצוות:

ספר מכבים א' פרק א' ס'-סא':

ס) ורבים מבני ישראל דָּבְקוּ בתורת ה' וַיִּשְׁמְרוּ מאכול כל דבר טמא".
סא) ויבחרו את המוות מִשְׁקָץ את נפשותם, ומחלל את ברית ה', וימותו.

11. גבורת מתתיהו ודבריו לבניו לפני מותו:

ספר מכבים ב' נ'-סו':

נ) ויהי כי זקן מתתיהו וקרבו ימיו למות ויקרא אל בניו ויאמר אליהם. נא הנה עת רעה וזוועה עת צרה ותוכחה לישראל. נב) **לכן קומו בני וקנאו לתורת אלוהינו, שימו נפשכם בכפיכם על ברית אלוהינו.** נג) זכרו את המעשים אשר עשו אבותינו בימי קדם¹, והיו לכם לשם ולתפארת לדורות עולם. נד) אברהם אבינו נוסה במסה, והאמין בה' ותחשב לו לצדקה. נה) יוסף שמר את משמרת ה' בעת צרתו, ויהי לאדון במצרים. נו) פינחס אבינו קנא לאלוהיו, ותהי לו ברית כהונת עולם. נז) יהושע מלא אחרי ה', ויהי לראש ולנגיד על ישראל. נח) כלב ענה עדות אמת בקהל עם, ותהי לו נחלת סגולה. נט) דוד הלך בדרך תמים, ותהי לו המלוכה לירושת עולם. ס) אליהו קנא לאלוהיו, ויעל השמימה. סא) חנניה מישאל ועזריה בטחו בה', וינצלו מתוך כבשן האש. סב) וגם דניאל בתומת לבבו ניצל מגוב האריות. סג) לכן אם תבינו שנות דור ודור, וידעתם כי כל הבוטח בה' יסובבנהו חסד. סד) ועתה אל תגורו מפני כעס הַרָשָׁע, כי כל כבודו קָעַשׁ וְקָדוֹמָן על פני השדה. סה) היום יעלה וישגה ומחר איננו, וכי ישוב אל עפרו אבדו עשתנותיו. סו) **יֵלֶכְן הַתְּאוֹשָׁשׁוּ בְּנֵי וְחִזְקוּ לַבְּכֶם בַּתּוֹרַת ה', וִירֵם אֱלֹהִים קִרְנֶכֶם.**

12. דברי הגבורה של יהודה לחייליו בקרב נגד סירון

ספר מכבים א' פרק ג' יז'-כב':יז) ויהי בראותם^א את מחנה האויבים, ויאמרו הנה אנחנו יוצאים במתי מעט^ב, ונפשנו יבשה מבלי אוכל, ואיך נעמוד לפני החיל הנורא הזה. יח) ויען יהודה ויאמר: היד ה' תקצר לתת רבים ביד מעטים, ואם יש מעצור לו להושיע ברב או במעט?! יט) הן לה' התשועה, ורוב חיל לא ימלט!! כ) הם בוטחים על המונם ועל רוב חילם להשמידנו עם נשינו וטפנו ולבוז את שללינו. כא) **ואנחנו נעמוד על נפשנו להילחם**

ביאורים:

בראותם – חיילי יהודה.

במתי מעט – אנחנו מעט חיילים לעומתם.

יהודה מחזק את חייליו **להתגבר** למסור את הנפש בעד חייהם ובעד התורה.

יהודה מחזק את

בעד חיינו ותורתנו'. (כ) לכן אל תיראון ואל תעצרון מפניהם, כי השמד ישמידם ה' לעינינו'.

13. דברי הגבורה של יהודה להלחם על בית-המקדש

ספר מכבים א' פרק ג' נז'-ס':

(נז) וידבר יהודה אל העם לאמור. (נח) התקדשו למחר והיו לבני חיל להלחם באויביכם אשר התקבצו להכריתנו ולאבד את מקדשנו. (נט) **יְכִי טוֹב לָנוּ לָמוֹת בַּמִּלְחָמָה, מֵרָאוֹת בָּרַע אֲשֶׁר יִמָּצָא אֶת עַמָּנוּ וְאֶת מִקְדָּשֵׁנוּ.** (ס) וה' אלוהים את הטוב בעיניו יעשה.

ראינו שהכהנים, בני חשמונאי נהגו **בגבורה** גדולה: **גבורה** בקיום המצוות, נזהרו מאכילת מאכלים טמאים, מתתיהו חיזק אותם להלחם **בגבורה** בכל עוז למען התורה והמצוות. וגם יהודה בדבריו ללוחמים, מחזק אותם **להתגבר** למען עם ישראל, למען התורה ולמען בית-המקדש, וגם חיזק אותם **להתגבר** באמונה ובביטחון בה', שבוודאי יציל אותם ויעזור להם.

יהי רצון שגם אנחנו נהיה גיבורים בלימוד התורה ובקיום המצוות, ובזכות זה נראה בקרוב בבניין בית המקדש במהרה בימינו. **אמן !!**

"יוונים נקבצו עליי, אזי בימי חשמנים,

ופרצו חומות מגדליי, וטמאו כל השמנים,

ומנותר קנקנים, נענשה נס לשושנים,

בני בינה ימי שמונה, קבעו שיר ורננים".

(מתוך 'מעוז צור')